

Інформаційна довідка щодо ветеранської політики в Україні, яка реалізується обласними державними адміністраціями*

***Анотація.** В інформаційній довідці викладено результати аналізу ветеранської політики в Україні, яка реалізується обласними державними адміністраціями. Виокремлено основні її напрями, наведено приклади реалізованих заходів, проєктів / програм.*

***Ключові слова:** ветерани, ветеранська політика, соціальна підтримка ветеранів, вшанування пам'яті, місцеві державні адміністрації, внутрішньо переміщені особи, ВПО.*

Вступ.

Ветеранська політика є невід'ємною частиною державної політики, метою якої є забезпечення гідного життя та соціальної інтеграції тих, хто зробив свій внесок у захист України. Ветеранська політика – це система заходів, спрямованих на підтримку, соціальний захист та інтеграцію ветеранів війни та членів їхніх сімей у суспільство. Ветеранська політика охоплює широкий спектр питань, зокрема: надання медичної допомоги; психологічної підтримки; соціальних послуг; забезпечення житлом; професійної перепідготовки, що дозволяє ветеранам отримати нові знання та навички, необхідні для працевлаштування та інтеграції у цивільне життя; вшанування пам'яті та визнання внеску ветеранів. Державна ветеранська політика є ефективною, якщо вона характеризується стабільністю, цілеспрямованістю діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування щодо задоволення інтересів і потреб окремої соціальної групи – ветеранів війни, а також членів їхніх сімей.

Основна частина.

Верховною Радою України з метою забезпечення системного та послідовного підходу у державній ветеранській політиці 11 березня 2025 року внесені зміни до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», якими визначені засади внутрішньої політики у ветеранській сфері (стаття 10-1 Закону)¹. Таким чином передбачено запровадження низки заходів, спрямованих, зокрема, на всебічну підтримку ветеранів війни, членів їхніх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, членів сімей осіб, зниклих безвісті у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, тимчасовою окупацією частини території України, членів сімей осіб, які перебувають у полоні.

Ветеранська політика визначається також низкою законів, указів Президента України та понад 30 іншими нормативно-правовими актами. Це, зокрема: закони України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»², «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх

¹ Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

² Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#n577>

сімей³; Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України»⁴; постанови Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках»⁵ і «Про Єдиний державний реєстр ветеранів війни»⁶ тощо.

Реалізацію державної ветеранської політики покладено на низку центральних органів виконавчої влади, зокрема Міністерство у справах ветеранів України, Міністерство соціальної політики України, державну установу у сфері управління Міністерства у справах ветеранів – Український ветеранський фонд (державний провайдер сервісу реінтеграції ветеранів до продуктивного цивільного життя), а також місцеві органи виконавчої влади в межах їх компетенцій – місцеві державні адміністрації.

Відповідно до Закону України «Про місцеві державні адміністрації»⁷ до відання обласних державних адміністрацій у межах і формах, визначених Конституцією і законами України, належить вирішення питань, зокрема соціального захисту (стаття 13 Закону) та здійснення на відповідних територіях державного контролю за додержанням законодавства з питань соціального захисту (стаття 16 Закону).

У контексті галузевих повноважень обласні державні адміністрації реалізують державну політику у сфері надання соціальних послуг відповідно до закону та здійснюють заходи для забезпечення соціального і правового захисту осіб, стосовно яких згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України (стаття 23 Закону).

Варто зазначити, що на виконання Закону України «Про правовий режим воєнного стану» для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку Указом Президента України «Про утворення військових адміністрацій»⁸ утворено відповідні адміністрації, у зв'язку з чим

³ Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#top>

⁴ Про невідкладні заходи щодо підтримки ветеранів війни, членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України : Указ Президента України від 22.08.2024 р. № 512/2024. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5122024-51669>

⁵ Стратегія формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року : Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 р. № 1350-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1350-2024-p?find=1&text=ветер#Text>

⁶ Про Єдиний державний реєстр ветеранів війни : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 р. № 700. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-2019-п#Text>

⁷ Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

⁸ Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>

обласні і Київська міська державні адміністрації набули статусу військових адміністрацій.

Обласні військові (державні) адміністрації проводять роботу з сім'ями загиблих, зниклих безвісті та тих, які перебувають у полоні, скеровану на надання інформації та допомогу у вирішенні юридичних і соціальних питань.

Наприклад, у рубриці «Військовослужбовцям, ветеранам війни та членам їх сімей» на вебсайті *Одеської обласної військової адміністрації* оприлюднено, зокрема, процедури отримання одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців у період дії воєнного стану; одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, а також надано перелік територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, куди потрібно звертатися. Для осіб, які мають право на встановлення статусу члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни та сім'ї загиблого (померлого) Захисника і Захисниці України, надана інформація про визначені законодавством права і процедури у контексті набуття зазначеного статусу⁹.

На вебсайті *Дніпровської обласної військової адміністрації* розміщена детальна інформація (додатково з QR-кодами) для членів сімей військовослужбовців, які зникли безвісти, захоплені в полон або заручниками, інтерновані у нейтральних державах¹⁰ щодо (Рис. 1):

Рис. 1.

На вебсайті *Львівської обласної військової адміністрації* у рубриці «Сім'ям Захисників та Захисниць – в полоні-безвісті зниклий» розміщено інформацію

⁹ Військовослужбовцям, ветеранам війни та членам їх сімей. Вебсайт *Одеської обласної військової адміністрації*. URL: <https://oda.od.gov.ua/ua/uchasnykam-bojovyh-dij>

¹⁰ Інформаційні матеріали для членів сімей військовослужбовців, які зникли безвісти, захоплені в полон або заручниками, інтерновані у нейтральних державах. Вебсайт *Дніпровської обласної військової адміністрації*. URL: <https://adm.dp.gov.ua/news/informatsiini-materialy-dlia-chleniv-simei-viiskovosluzhbovtiv-iaki-znykly-bezvisty-zakhopleni-v-polon-abo-zaruchnykamy-internovani-u-neitralnykh-derzhavakh>

щодо регіонального представника Секретаріату Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, процедури подання відповідної заяви та зазначено номер гарячої лінії Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин¹¹. Також для сімей загиблих представлені інформаційні блоки з покроковими інструкціями щодо (Рис. 2):

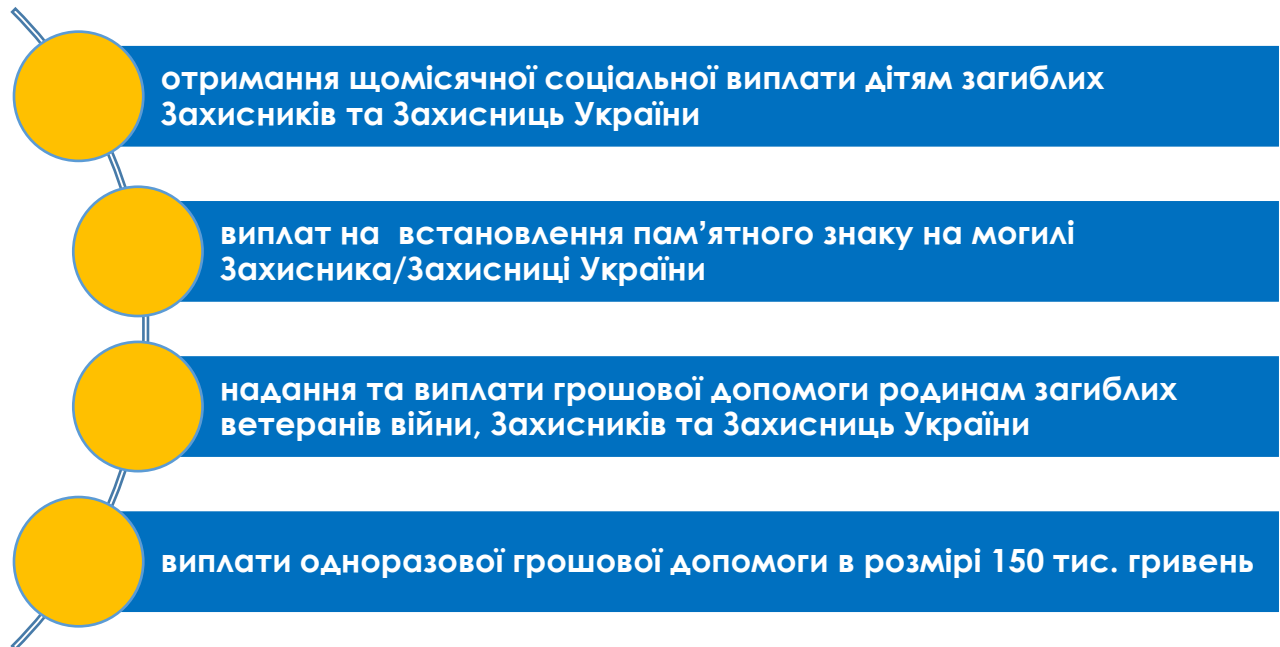

Рис.2.

Аналогічна інформація у різних форматах розміщена на вебсайтах інших обласних військових адміністрацій.

Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» визначено категорії сімей, які належать до «сім'ї загиблого (померлого) Захисника і Захисниці України» та хто вважається «членом сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України». Порядок надання статусу особи, на яку поширюється дія зазначеного Закону, затверджено постановою Кабінету Міністрів України¹².

Членами сім'ї загиблого (померлого) Захисника / Захисниці є (Рис. 3):

¹¹ В полоні/безвісти зниклий. Вебсайт Львівської обласної військової адміністрації. URL: <https://loda.gov.ua/services/text/75392>

¹² Порядок надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.2015 р. № 740. URL: [URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2015-%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/740-2015-%D0%BF#Text)

Рис. 3.

Варто зазначити, що ветерани війни можуть одночасно мати статус внутрішньо переміщеної особи (статус надається незалежно від статусу ветерана війни), однак ці правові статуси розрізняються за причинами їх набуття та наданими державою гарантіями й пільгами.

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»¹³ статус внутрішньо переміщеної особи (далі – ВПО) може набути громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Як зазначено у Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року¹⁴, метою у зазначеній сфері є досягнення умов, за яких ВПО зможуть у повному обсязі користуватися конституційними правами та свободами, виконувати обов'язки без будь-якої дискримінації, у тому числі за фактом внутрішнього переміщення.

Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»¹⁵ визначено, що ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав. До ветеранів війни належать: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни.

¹³ Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

¹⁴ Стратегія державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року : Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 р. № 312-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/312-2023-p#Text>

¹⁵ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

Схвалена Урядом Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року¹⁶ має на меті гідне визнання внеску ветеранів / ветеранок у захист Вітчизни, забезпечення комплексної державної підтримки для відновлення їх добробуту з урахуванням впливу бойового досвіду, добробуту членів їх сімей та кроссекторальної допомоги протягом усього життя відповідно до виявлених потреб кожного / кожної, а також сприяння зміцненню обороноздатності держави шляхом підвищення престижності військової служби (служби) та визнання ключової ролі ветеранів / ветеранок, зокрема під час проходження служби у військовому резерві, а також їх потенціалу для забезпечення економічного розвитку країни.

Зауважимо, що відсутня точна статистика щодо кількості ветеранів війни, які мають статус ВПО в Україні. За даними Міністерства соціальної політики України, на травень 2025 року кількість зареєстрованих ВПО в Україні склала близько 4,6 млн осіб¹⁷. Міністерство у справах ветеранів України наразі не публікувало точну кількість ветеранів війни, однак у липні 2024 року налічувалося понад 1,3 млн ветеранів¹⁸. Оскільки серед ВПО можуть бути ветерани війни, – точна кількість ветеранів – ВПО невідома.

Ветерани війни і ВПО мають особливий правовий статус, але, з огляду на певну відмінність статусів, державна підтримка зазначених категорій осіб також є різною.

Обласні військові (державні) адміністрації проводять відповідно роботу з ВПО незалежно від наявності у таких осіб інших правових статусів. Інформація про права ВПО у різних форматах розміщена на вебсайтах обласних військових адміністрацій. Наприклад, на вебсайті *Київської обласної військової адміністрації* у рубриці «Допомога внутрішньо переміщеним особам» оприлюднено інформацію щодо (Рис. 4):

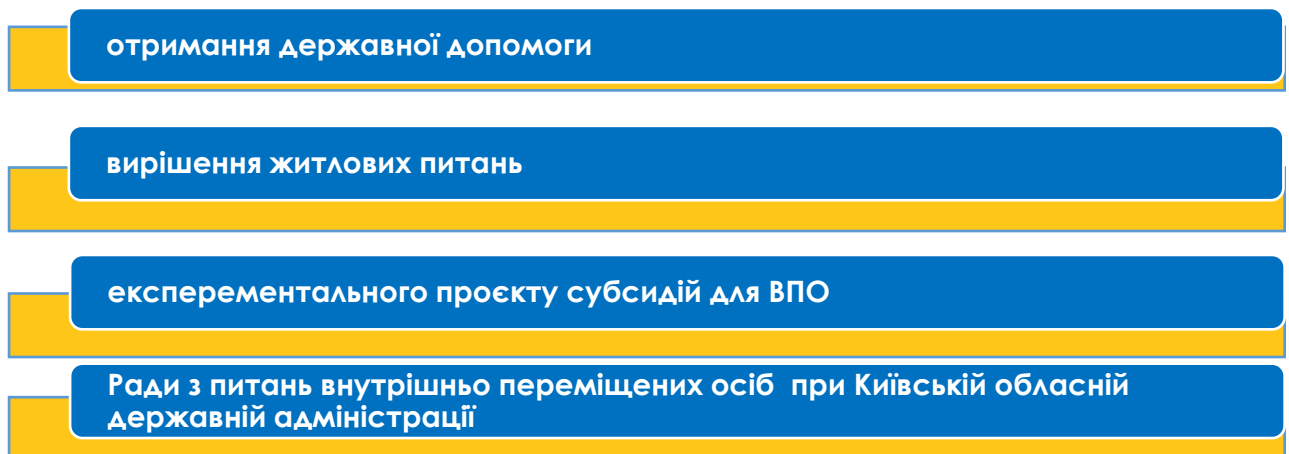

Рис.4.

¹⁶ Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.11.2024 р. № 1209-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#n12>

¹⁷ Внутрішньо переміщені особи. Вебсайт Інформаційно-обчислювального центру Міністерства соціальної політики України. URL: <https://www.ioc.gov.ua/analytics/dashboard-vpo>

¹⁸ В Україні зараз 1 мільйон 300 тисяч ветеранів: як їх підтримує держава. URL: <https://www.unian.ua/society/v-ukrajini-zaraz-1-milyon-300-tisyach-veteraniv-yak-jih-pidtrimuye-derzhava-12708381.html>

Дослідницькою службою Верховної Ради України підготовлено низку аналітичних та інформаційних матеріалів про забезпечення прав і свобод ВПО в Україні¹⁹, в яких надається аналіз законодавства щодо прав ВПО, їх інтеграції у місцеві громади, забезпечення житлом тощо.

Висновки.

Ветеранська політика в Україні є невід’ємною частиною державної політики, ефективність якої характеризується стабільністю, цілеспрямованістю діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування щодо задоволення інтересів і потреб окремої соціальної групи – ветеранів війни, а також членів їхніх сімей.

Ветеранська політика визначається низкою законів, указів Президента України та понад 30 іншими нормативно-правовими актами й реалізується центральними органами виконавчої влади, державними установами, а також місцевими органами виконавчої влади в межах їх компетенцій – місцевими державними адміністраціями, які у період дії правового режиму воєнного стану набули статусу військових адміністрацій.

Аналіз відкритих джерел щодо діяльності обласних військових (державних) адміністрацій з питань надання допомоги сім’ям загиблих, зниклих безвісті та тих, які перебувають у полоні, свідчить про наявність на вебсайтах усіх обласних військових адміністрацій інформації про права зазначеної категорії осіб та відповідні адміністративні послуги.

Правові статуси «ветеран війни» та «внутрішньо переміщена особа» розрізняються за причинами їх набуття та наданими державою гарантіями й пільгами.

Ветерани війни можуть одночасно мати статус ВПО (такий статус надається незалежно від статусу ветерана війни).

¹⁹ Путівник по законодавству щодо прав та обов’язків внутрішньо переміщених осіб в Україні. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL:

https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/Guide_lg-hsp/75742.html

Інформаційна довідка щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL:

https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/76415.html

Інформаційна довідка щодо забезпечення житлових прав внутрішньо переміщених осіб: проблеми та шляхи вирішення. Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL:

https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/76320.html

Інформаційна довідка щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» та інших законів України» (реєстр. № 12301 від 11.12.2024).

Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL:

https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/75822.html

Інформаційна довідка щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права внутрішньо переміщених осіб на отримання допомоги по безробіттю у випадку призупинення дії трудового договору з такими особами» (реєстр. № 12214 від 15.11.2024). Вебсайт

Дослідницької служби Верховної Ради України. URL:

https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/75755.html

Інформаційна довідка щодо проекту Закону «Про внесення змін до Закону України «Про споживче кредитування» щодо врегулювання деяких питань простроченої заборгованості на період дії воєнного, надзвичайного стану для внутрішньо переміщених осіб, які втратили роботу або працездатність та перемістилися (повторно перемістилися) з територій, включених до переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих, або втратили житло» (реєстр. № 10333 від 12.12.2023 р.).

Вебсайт Дослідницької служби Верховної Ради України. URL:

https://research.rada.gov.ua/documents/analyticRSmaterialsDocs/hum_social_policy/inform_references-hsp/74556.html

Обласні військові (державні) адміністрації проводять відповідно роботу з ветеранами незалежно від наявності у таких осіб інших правових статусів. Інформація про права ВПО та відповідні адміністративні послуги у різних форматах розміщена на вебсайтах обласних військових адміністрацій.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*